

باش تورستان

تورکستان ملی استقلال مفكوره سینی ناراتومی آبلق مجموعہ
باش محرری: چوقای اوغل مصطفی

1029 جی بیلک دمقار * اوقتور (برنجی بشرین) 1932 | سان 35
شان جیئاشلان

ساویتلار اتفاقی و بریتانیا قومون وهلتی (*) ("Union des Soviets" et "British Commonwealth")

بر قطعاً، اولده روس چارلارینک، ایندیلمکده روس یرویلند.
دیانی دیکتانوراسی خاکیمیتی آستدا بوزم کنی برلشکن منتهر اور
چون «بریتانیا قومون وهلتی» غایمیتیک تشویقاتچیلاری ایهمسز.
بریتانیا قومون وهلتیتی بارالماق اوچون کوب نرسه کیرمک، هر
نرسه دن اول بریتانیالیلارنک سیاسی کوتوردی لازمدر... بو مقاله
مرکک موضوعی بریتانیالیلار ایله روسلارنک سیاسی کوتور درجه
سینی سایشیدرو ایهمس. بریتانیا قونسرواتورلاری باشلوغی بولغان

(*) «قومون وهلت» ("Commonwealth") ایکی سوزدهن عارتمدر،
«قومون» — کومپلک، ایلی، خلق قیبهک، «وهلت» ایسه «حال سعادت» دینه
کدر. یعنی «قومون وهلت» لگ اصل معناسی «خلق سعادت» سیاسی معناسی
«خلق برلگ» گونور و کولهز.

« ملی بول »

ایس اورال استقلال فکرینگ خدمت ایتوجی آبلق
مجموعه در. عرب حرفله ریه چیقادر.

آدره سی:
Redaction „Yana Milli Yol“ — Berlin W 50, Postfach N. 24

« امل مجموعسی »

قریم نورکلدرینگ استقلال فکرینی ناراتادوغان
اوبش کونلک مجموعه در. عرب حرفله ریه چیقادر. آدره سی:

Emel Medjmuasi" str. Ardealului N. 3 - Bazargic - Romania

« برومونه »

قافقاسیا، اوقراینا و تورکستان استقلاللارینی نور
غاوجی فراسزجه آبلق مجموعه در. آدره سی:

4, villa Malakof, Paris (16)

« استقلال »

استقلالچی آدری محرره ری تاماتدان بولینده لاتین
حرفله ریه هر اون کونده چیقاریلماقدا بولغان بو
قیمتلی غازیانی اوقوجیلاریمزغا نوسه ایهمز. آدره سی:

Berlin-Charlottenburg 2, Postfach N. 16

« قافقاسیا داغلبلری »

شالی قافقاسیا ملی استقلال دعواسینی تروج ایتوجی
آبلق مجموعه در. روس تیلنده چیقاریلادور. آدره سی:

Warszawa, Morszynska, 39 — Pologne

« یه گئی توران »

تورکجه، یه آبلق غازیاندر. لاتین حرفله ریه چیقاریلادور. آدره سی:
o Robertinkatu 4 B. 12 — Helsinki-Suomi — Finland

بالدورنگ دولت سیاستی مسئله لرندنه روسیه موقت افغانی حکومتی باشوغی بولغان سوسیالیست ره وولوسونه کهره نسکی دن شاد آرتق رادفیل ایکنه لنگی روسلارنگ ایچنده ائنگار ایتوجی آردن تاپیلما کیره...

مقاله مزی ساویت افغانی وه بریتانیا قومون وه لئی، دیر آفاقله بز بویجه، اوز حاکمیتی آشتدا آیریم ملی اولکه لرلی برله شترگن بو ایکی قپ دولت آراسنداقی آیرمانی کورسور اونه کچی م. موسقا بولکه ویکلهری هر آدیندا «مئلهرنگ» است (11) افغانی (11) «دیریکلهری سیت مئلهرنگ» بالغان ملی مسئله نی حل قلیش وه آیریم مئلهرنگ طلبینی برینه یتکیرش قطعاً نظرندن — اینکلهرنگ اوز دومینونلارغا قیلدینی «مستملک» جری نندن اوستون ایکنه لنگینی تأکید اینه نورماقدالار. مه شه جهندن بز بو جائیشدیر (مقایسه) نی کوب اوروللی وه سرور دیر ناپمز.

بریتانیا «قومون دولت» نی تشکیل ایتوجی آیریم حصه لارغا («مستملک لره» که) فارشو اینکلهره سیاستی اوچون بولکه ویکلهر حقیقأه مستقا بر حال بولغان، «هندستان سیاستی نی مثال قییر کورسه ندرلر.

بز هندستان ملی حرکتیگه سببی بر حرمله باقمز. فقط بو حرکتیگه بوندای حرمله باقماقله برابر عینی زماندا، هندستاندا موجود بوزلهرجه نیل وه اولارچا مذهب هم «قات» لاریک اوز آرا قائمی مجادله لریگه ده کوز بومالایمز. اگر هندستاندای مجادله، «برلشکن هندستان» بارغنی آشتدا اینکلهرنگ دمل استعمار» سیاستیگه فارشو بورکوزولگن عمومی ملی بر حرکت شکلینی آلبایدی، هندستان مسئله سی، فکریمزجه، بو کونگی کئی فجیع حالدا قالماس وه 350 میلیون آرتق اهلایگه ایگه هندستان دویانگ بویوک وه ایگ پای بر اولکسی بولوب نوروب

کوجنر لنگ بو درسه مثل کورولمه گن نظریمینی عرض ایتیمس ایدی...

مسلمانلارله هندولار آراسنداقی بو یتیمس، نوکندهمس تور. قاشمالارینی، اصاف ناروغینی بوشناسدان نوروب، بالغز اینکلهره ده چیلک سیاستی ایله ایشاح ایتوب بولمایدر. بز عینی زماندا، ورسای هم سهور قوهرانسلازی اثاسنده بویوک حیات باهن نورکیمی مذاقه قلیب (دیمهک، او زمانی لوندون حکومتی سیل سینگ فارشو) چلیشدا بولغان مرحوم مولوی محمد علی ایله حاضر باشان نورغان مولوی شوکت علی ننگ اینکلهره هندستان قوهرار سندا وه اوز بوزلهرنده بریتانیا حکومتی «آگه تی» صقیله سوز سولایه چه کلر دینگن نهرسه تی اسلا اولامایمز اولارنگ بو سوکلی قوهرانندا نه شکلده وه نه مهورنده چلیشدا بولمالقلارینی باخشی غنه ابله میز!

زجه، هندساتیک اوزنده بولوب تورشان ایچکی مجادله ننگ بو خصوصیتی بو اولکه ننگ بریتانیا «قومون وه لئی» آراسنداقی مستقا وضعیتنگه سیله رینی ایشاح ایتهر که می کورونه در.

مه بو جهندن، ساویت افغانی ایله بریتانیا قومون وه لیبینی سایشترماق اوچون — خصوصاً ساویت افغانده «هندستان قلمه سی» نی آرزوها بولسا ایله ندرگن هیچ بر ملی اولکه بولماقانی سیلی — هندستانی ایتیمس، بلکه بو قومون وه لنتک باشقا بوله کلهرینی آفاق لازمدر.

21 نچی ایولندن 20 نچی آوغوستا قدار قانادا باشینی «اوتاوا» شهرنده بولوب اوتکنن بریتانیا ایتیمزیم قوهراسی بو مقایسه اوچون کوب مالمیرال یرهدر. شونی ده اوتوتسایق کیرهک که بز بو مقایسه مرنی بالغز ملی باقتصادی مسئله ننگ حلی ایله علاقه دار اولاراق قیلماقدایمز. اوتاوا قوهرانندا بریتانیا قومون

وهلېنگ، دېپرېك، پوتون حه لاری ماناشدی: اینگلهز
اوی، فانادا، اوسترالیا، جنوبی آفریقا اتاقی، بامگی زلامه
ایرلاند، به گمی بر، هندستان وه باشقالار. فوخرانسک وطمس
اقتصادی بحران دورینی اوتقوزا بامهك (اوجون تدبیرلر اینلر
چقارماقدان عبارت ایدی.

فوخرانسک اوزون (پوتون بر آی مدتجه) دوام ایشوری.
فوخرانس روزنامهسنده کی مسئلهلرینک جدیدلکی وه اهمیت
زیاده، قومون ولسک آریم حه لاری متغیله رینگ برینگ
پدورولووینگ قیلمی ایله ایشاح اینلدر. اوتاولدا حه منی قلم
تدبیراتی بر کیلیشوکه ایشمك، - شرمزه فوخرانسکی
نامعا قویایلیق - حتی 16 نچی ایوندان 9 نچی ایولگمه
زایغان لوزان جهان فوخرانسنداندا مشکل بولوب چیقدی. سنی
بریتانیا قومون ولسی حه لارینگ اوز متغیله رینی «عموم ایپیریوم
سیاسی» نامه قوربان ایشمك ایشمه گن مستقل برهز اقتصاد
واحد تشکیل ایشملریدر. قوسه روایف غریبه منسوب اینگ
سیاسی خادملاری آراسندا «عموم ایپیریوم کومروک برلکی»
فداری بولغان آدمالار آز ایشمی، فقط، اوتاولدا بوندای
«کومروک برلکی» پروگرامی تکلیف اینلگن بولسایدی، شهر
فوخرانس موقیترلققا بولوفار ایدی. دویمینولار اوز استمال اینلر
بو درجه بویوک قیمت بربرلر وه اینگلتره دخی دویمینولار
اوز امکایتلری وه طبعی بایقلازیه مناسب سریمت بر سور
انکشاف ایتولری نتیجه سنه حاصل بولغان بو وضعیت ایله
درجه حسابلاشادیرا

اینگلتره ایله فانادا، اوسترالیا وه به گمی زه لاندای آراسندا
اینگلتره دن بو اولکه لرکه کیلیشه درگن ماللار اوجون کومروک
سیستمینی ینگیله شرمك توغروسندا باغلامان خصوصی کیلیشوله.

هر اینکی طرفک - بیس بویوک بریتانیا ایپیریوم مرکز ایله
دویمینولارینک - پوتونلای نهك اینگله گینی آیدین کورسندر.
بوکا برده بر نیچه یللدان بهری اینکی بیلوندان آرتق اینترک
اینکه بولغان اینگلتره رینگ بو اینترلرینک، بر فسیلی وه بولون
اوز دویمینولاریغا (بولشهویکلرنگ دیدیگجه «مستقلک» امریکه)
بویارمالسلینی وه بویاریشنا حتی دا یوق اینگله گینی علاوه اینتر.

ایندی بر دفعه، اوزینی نه دنه «مانتلرنگ سریمت اتاقی»
دیب آنتاوجی ساویت اتاقینه باقنر، بر بو برده ده مسئلهك یالغز
اقتصادی نامایتی آلامر. اوتنجی فرقه یقینلندا بولشهویک ذاتو.
نسکی کوزولتولو آقیشلار ایچنده کویک کوروتوسی آدوشی بلن:
«اگر ساویت مرکزی محکمه لهك اوجون اطراف اولکه لرینی
تالاماق لازم کیله برلر» (بولشهویکلر) بونی ده ایشله به چه گمز
دیگن ایدی.

ساویت مرکزی «ساویت اتاقی سریمت اتقالاری» سیاه
سنی حقیقته تالایچیلقدان باشقا نیه دن؟ بو برده یالغز بزرنگ تور
کشانندان بر نیچه مثال کیترمه کله کفایتله نهمز. روس کره شیانلار
رینگ تورکشان نورغانه کوجودولوب بیرلشیریلمه لیزندن
باشلا یلق. بو خصوصه ساویت حکومتی چار حکومتلر ده اوتون
گیتدی.

روسلارنی تورکشانغا بعضاً «تورکشانلاردا اولارنی قویوب
چقارا یله چهك ملی عسکری کوچ بولماغانلقدان (بو خصوصه
اوتگن نجه مزده غالا شچه کین نطقندان قیلغان اقتباسلارغا
باقیلین)، بعضاذا روس کره شیانلاری ایله تورکشانلار آراسندا
«اقتصادی رابطه وه قارداش دوستلنی» یارانماق اوجون کوجوره.
دوله (زوله نسکی نگ اوزبهك قومونینلارینک پروتستلاریغا
جوابی).

تورکشانغا هر ییلی اون مگله رجه روس اینچیس کیتریب

تو که گداه بودی اون میگله چه روس ایستجی ننگ بر قاجاری
 بونون عمرده باخاننگ قانداق اوسه درگه نی کورمه دیکه ای
 پلده دیکه حالدا «باخانچلق پلده منی» سقیله کتیر پله گداه
 حاضر عی کونده تورگستانک اقتصادی وسعتی قانداق ای
 سوراققا: تورگستان اقتصادی «سویت مرکزنی محکمه ش
 مگکه» که حصر اینلگن دپ جواب پیرله پلدهر پروفسور
 ویلیامس، اوشقالوف، و نیکولسکی گئی اینگ آنقلی ساری
 پلدهر پلدهری بولشویکلرک پلگله دیکه ری اولچاوده باخا خوج
 ایننگ تورگستان اوچون فائده سز ایکه نلگینی اثبات اینده گداهر
 آیتضا اوشقالوف تورگستان شرائط وه وضعیتده خلق اوچون کور
 رونیج (برج) ننگ باخاندان داها فائده لی ایکه نی بازار (اونگ
 1920 جی یلدا موسقوادا باسیغان «تورگستان سیریا سیر بولی»
 نامی کتابه کی «باخانچلق مسئله سی وه تورک سیریا سیر بولی»
 دپگن اوژون مقاله سیفا باقیلسن).

بونگله برابر تورگستاندا کورونیج ایگه ک، دیرلک، مع
 اینلگن. تورگستان، یالغز باخا پشودیرمدرگن (باخا موب
 کولتوری) بر اولگه حالبا پله شرطه گده. سوویت تورگستاندا
 عی بونون سوعارورنیج پیرنگ بوزده 52 سی (52%) که حاضر
 باخا ایگله در. غاللا ایگیله ری بوزده اوتوز (30%) دان هم آز
 پیر ایگله پلدهر. شونداق قیلب، تورگستان، سوژنگ نام مناسبه
 بوتولای روبه غاللا سیفا باغلانمشدر. همده بو وضعیت، غاللا
 استحسانده هیچ قاتاشما پدیرغان شهر خلقی مقدارینگ ایچکی
 روسیه دن آقوب کیله باقان روسلار حساب آرنماقدا بولغان بر
 زاماندا پارایلسا فادار.

سوویت مرکزی، بویوک بریتانیا قومون و ملی مرکزینگ
 سیاسی ضدینه، سوویت آفاقینگ، «سریست» دیدیکله ری خصه لاری
 بلن «معاهده» باغلاب اوتورمساندن، اونلارغا «جهان انقلابینگ

آنا کیتلوی «اوجون لازم دپ بایلان اقتصادی سیرلری قول
 اینتی نوغریدان نوغری امر قیلادر...
 اودرکه تورگستاندا عمومی عیجان بیتمه پلدهر. اودرکه اصلده
 اوزلهری اجنبی منلیکلرکه مهاجرت اینتی یا قتر ایلدیرغان تور
 کستانلار، اون میگله ب آفغانستانا، ایرانا وه باشقا قومونو
 اولگله درگه قاجیب پیرلشمه گداهر.

یهه تکرار ایندهر که، بر بویوک سوویت اتقایی ایچده برله
 شریلگن خلفلار اوچون بریتانیا قومون و ملی فکرینگ پروپا
 غانداچیسی ایتمه سز. لکن نودلو ملی اولگله درنگ بر بویوک اوزده
 سی آشتا برلشتریلیش شکللی اولاداق بریتانیا قومون و ملیتینگ
 سوویت اتقاندان کوب اوستون ایگه منگده. املا شهه مز بوق.

اتقایی ننگ «جهان سوسال انقلابی» گئی «بویوک شماره
 اشارت اینوب بومشاشماقچی بولادغالقللارینی برپاشی غه پلدهر.
 اشارت اینوب بومشاشماقچی بولادغالقللارینی برپاشی غه پلدهر.
 فقط، آیریم منله درنگ یالغز ملی پارلاقلا رینگ برپاشی غه
 ایهمس، حتی جسماده بوق قیلبولارینی طلب ایندهر گن بر
 انقلاب، — ایستر او «سوسال»، ایستر باشقا دپ آنالسون —

هیچ بر زمان منله درنگ سربست اتقایی نی پاراتالما پلدهر.
 «نه شونگه چون بو انقلابا قارشو عیسان قیلماق، اوگا قارشو
 بوتون کوچی بلن کوره شهه ک، اولگ سیر چانگاللازی آشیما
 نوشکن منله درنگ طبعی حقیر.

سوویت روسیه سننده

(آخیر صایح، نواموزلار، «ستالین اوروندان مایهالسون»)
 سوویت روسیه سنده وسعت هیجانلیدر. بیش یللق بلان وه
 قولجوز سیاستینگ موفقیتز لقا اوچرا دیغه آرتق هیچ کیم شهه

قلماسیز و خصوصه نئی بر کوب گواهانکلهر ایچده «ان» غازیستاندا یازیلغان ایکی خبر بویوک اهمیتکه ایگهده. بو خبرلر دهان بری «یش ییلق بلان» دا کوزده «توتولغان» «پالیسیفا سانیبلر» شریش «نک نوب» تاشینی تشکیل ایتهکن «آخیر صنایع» گه عالم بو- لوب، ایکنچیسیده حکومت قولغا غایت مول غاللا احتیاطلی بریشی وه دهقان سفینی یوقانماقله بوتون ساویت اخاقینی برکت وه بوللمقا غرق ایینی کوتولگن قولخوزلار حقتدهدر. لکن بوش ویکلهر «آخیر صنایع» بولدا، «قولخوز» سیاسی «تده» سیندیلر.

1 — ایگه قوللی فرانسوز غازیناسی بولوب نایلمان «ان» نک موسقوا مخبری بوش ویکلهرک ایگه سوگمی رسمی ایستایشیق معلومانلاریغا نایانوب «آخیر صنایع» نک سینیش منظره سفینی غایت آبدین بر سورنده تصویر ایتهدر. «آخیر صنایع» ناسی کومورگانلاری، بولات وه نیمر ایشلر چقارادریغان فابریقلار، آونومویل، تراکتور وه دیگر ایکنچیلک ماشینالاری فابریقلاری، تهر استحصالی وه باشقالاردر. آریچا بر «آخیر صنایع» قومیسارلی «تو» زولدی. بو ساحهده ایته گوجی ایشچی وه خدمتچیلر باشقا ساحهده کیلدردهن آرتق ایش حتی آلدلار. آخیر صنایعک آغا کیشوی اوجون ایگه مکمل آتلهره قوراللانغان په کی لابوراتوریا لار قور- دیلار، بولارغا باشقالاردان کوب آرتق ایش حتی آلدلغان اجنی یلدرمه ندری کیتردیلر... ماشینالار ساتوب آلاق وه عمومیتله «آخیر صنایع» نی یوزگوزه یلمهک اوجون بوش ویکلهرک آقبا لازه بولدی. ساویت آقچالاری قیتمدهن نوشکن وه اجنی بورسه (برزا) لدرنده اسلا قبول ایتمه بیدر. اوتکچون، طبیعتله، اجنی آقجاسی تابماق لازمدر. بو مقصدله ساویت حکومتی اهالیک تو- لدان تارتوب آلدیغی غاللاتی، قالغان قوتغان آلتولارنی همده بوسهنگ ایگه پای اورمانلارینی قیریب توبلادیغی آغاچلارنی

اجنی مملکتلرک یوباردی. «آخیر صنایع» فایده سیچون مملکت آچیلما وه ساووقدا قالدی بولدی. بونگله برابره ساویت حکومتیک «سوگیلی بالاسی» نک په «آخیری قیشیق» کوزی غلای ا. «ده» فرانسوز غازیناسی مخبری تامانیدان کیشریلگن برنجه اعبیلی رقم: «آن نهفت» (آذربایجان نهفتی) پلانیک به خدرلیشی آیدان آینا آزالمقاددر. بلان، آریل آینا داوور 95% (یوزده توقسان ییش)، مای آیدا — 88%، ایون آیدا — 86%، ایولده — 77%، آغوست آیدا ایسه — 70% به خدریلگن.

جیون آریش. اوللدرده ایشله گن معدن اوچاقلاری کونده 16 میگ تون (*) جیون ایرتهر ایدی. یانوار آیدا ایکی اوچا- قلاغا قوشوما قیلیب په نه 9 عدد په کی اوچاق قوردیلار، بو په کی اوچاقلارک 6 سی سولک درجه مکملله شریلگن اوچاقلاردر. آغوست آیشک برنچی اون کونده، ایکی وه په کی بونون اوچاقلار برلکده، کونده 16 میگ توندان جیون ایرتدیلر. سهده، آغوستک قالغان کونلدرده هر کونی فقط 15 میگ توندان غه ایرته یلدیلر. دیسهک، جیون ایرتو ایشی آزالمقاددر. فرانسوز مخبری: «یوزلهرجه میلیون خلق آقجاسی وه ایکی اوچ ییل صرف ایتمگن انسان زحمنی بوش یرک یوقالوب کبتدی» «ناسر قوربانلار» صرف ایتوب پالانماچ چول اورنساندا قور- دولغان وه بویوک شاورشو یلن رسمی سورنده آچیلغان فوجالغان صنایع شهرلری — «ماغیشروی» وه «کوزنه نسک» — حاضرغا قادر مملکتکه برک تون هم جیون یرکمی یوق، دپدر. بولات ایشلر چقارو ایشیک کوردونوشی داهاذا قایموبیدر. سوگمی 7 آی ایچده 8 عدد په کی «مارنه» اوچالغی «نی» ایشکه سالدیلار، بونگله برابر بولات استحصالیک درجسی آیدان آینا توبه تله شمه گندهدر. ایون آیدا کونده 14 میگ توندان آرتق

(*) تون 102 توندان آرتق کورمکدر.

بولات ايريشكەلەر ايدى، ايول ايندا بو مقدار 13 ميگ توغا
 توشدى، آوغوست ايندا ايسە اويداندا آزالدى. مثلا: 23 جى
 آوغوستدا فقط 12 ميگ 663 تونغا بولات ايريشە يلدەلەر.
 ئاشى كومور: پانوار ايندا كوندە 197 ميگ تون ئاشى كومور
 قازوب جىقارلمان ايدى، بو مقدار فيزىلەندە — 191 ميگكە، مارتدا
 186 ميگكە توشدى، بو آزالىش توقمامى تورايدى: ايوندە — 170
 ميگ، ايولدا — 157 ميگ، آوغوست اينىك بىرچى اون كوندە
 142 ميگ توغا توشدى... وە س...
 بۇ، فرانسوز مەخبرىنىك كىتەپلىكى باشقا رەقەملەر اوستىدە
 توقان اوتورمايدۇ.

«آبىر سايىك بو درجە موفقىيەتلىك سىنى، غىچا،
 يەندە؟ فرانسوز مەخبرى بو سەيلەرىك پارچىلىنى ساناپ اواندۇر
 ماشىنلارنىك بو زوقلى، ايشى تىكىلاپنىك پاراماسى سورىندە قورولما.
 ئىلى، ايشى حتى ايله ايشلەپ چىقارشى آراستىدا تىناب بو قلى،
 قارىقا باشلوقلارنىك تىزىز اوزگە تىلىپ تورووى... وە س...
 ساويت روسىيەندە كى 20 مىليون جاماسىدا ايشىچىنىك
 6 مىليون قادارى ياشى 23 كە يىتمە كەن باشلاردۇر. دىيەك، تىرىدە
 سز ايشىچىلەردۇر، ايشىچىلەرنىك تىرىدە سزلىكى يوزىندەن سىناپنىكراد
 (بورونو «سارىشېن») شەرىدە مىليونلارغا آقچا وە لوازم صرف
 ايتلوق قورولمان تراكتور قارىقاسىنىك، دىيەرىك، بو تون ماشىنلار
 دى بىر نىچە آى سوگرا ايشىدەن چىقىپ توقان قالغان.
 «دون» (دوونەس) كومور كاتىلارنىدا كى ماشىنلارنىك
 يوزدە اونوزى (%30) ايشىدەن چىقىپ قالغان («نان» 24 جى
 آوغوست 1932).
 2 — قولخوز سىياسى حقدە عىنى غازىشلىك بىر مەخبرى
 بورونو فرانسه زراعت نامىرى سەنانور وقتور بورول بلەن مەساجە
 قىلىندۇر. («نان»، 25 جى آوغوست 1932).

روسىيە 5 ھافقا قالوب او يىردە كى قولخوزلار بلەن باشتان
 موسو بورول، روسىيەدەن ايدى كە قاندى. فرانسوز سىياسى خاد
 مىك ساويت روسىيەندە آلەان عومى ئاتراتى، بولكە وىك رەزىسى
 اوچون ئىلى سىرەرىك ايدەس، موسو بورول قولخوزلار حقدە
 سويلەرىكەن كىوب قولخوز وە ساوخوزلارنى كىزىپ كوزىدىگىنى،
 لىكى، ئوبلاشان مەلۇماتى بونىچە قىشلاق خوجالىقى بو بەكى
 شىكلەردە «ساويت حكومتىنىك ايدى ايدىكى نىجەلەرنى بىرە آلايدى»
 دىيە بىلمە بەجەگىنى آگىلاشتىدۇر. موسو بورول قولخوزلارنىك (بو-
 لىكەن بىكەلەرنىك ھەر زەمان دىيەرىكەرى كەنى) «دەقانلارنىك اخىيارى
 بىرلەشمەسى» نەدەن سارت ايكە نايك شەيە قىلماقدۇر. ساويت حكوم
 متى ياقىنداغىنە قولخوز مەھسۇلاتىنى باشىرغانلارغا اولوم چىراستى
 تىلىق ايشى حقدە دە كىرەن چىقاردى، موسو بورول غايەت خالى
 اولاراق: «قولخوزلار دەقانلارنىك «اخىيارى» رەلشەمسى ايسە،
 چىچون قولخوزچىلار مەھسۇلاتى باشىرادىلار؟ قولخوزلار بولسە.
 وىكەلەرنىك ايدەلەرنى يوزمەگە چىقاردىلار ايسە، نەدەن اھالىنىك
 يوزدە 80 نىنى (%80 نىنى) تىكىل ايشىكەن دەقانلار- كىرەشپانلار
 قالما غاللاغا آچ وە حاضر ھەم آچلىقنىك سوڭ درجەسەندە دىلەر؟
 سوراغىنى بىرەدۇر.

بورونو فرانسوز زراعت نامىرى، بىر كىوب قولخوزلار ايشىدە
 بو تون ساويت اققامدە ايكە بو بولك وە ايكە نىمەنەوى ساناالغان
 شمالى قاققاسىداغى «كىكەت» قولخوزىنىدا زىيارىت ايشىدۇر. بو
 قولخوز 150 ميگ ھە كىتار بىرگە ايكە بولوب، اوگا ايكە باخشى
 زاقىمۇلار بىر بىلگەن. 2 ميگ دائىمى وە بىر ميگ 600 موسم
 ايشىچىسى بار. بو «كىكەت» قولخوزىدا ايرىشلىكەن نىجەلەرنى
 موسو بورول بىر كىچىك فرانسوز دەقان خوجالىقنىك ايرىشلىكى
 نىجەلەرىلە نىكەلە تىرىدەدۇر وە: «بىرىك (فرانسەنىك شالىدە كى)
 «فلاندرە» ولايتىدە 10 ھە كىتار بىرگە ايكە بولغان بىر دەقان

ماي مسكى (بىرىك تراقورلە داھا ياخشى ھايدالوويدا شېھە بولۇپ)
 لىكى تراقور واسبەيلە قوشلاقدان قوشلاققا، يازارغا باروب بولۇپ
 كە... پالېسقا تراقورلاشترماق ايسە، ھەر يېزىدە مەكىل بولغان
 سالغان، آغا ھېچ احتياج بولماغان وە يا آز بولغان، ھەر يېزىدە
 آرتومويلدان ايرغىشان آورۇيا وە آمريقا اولكەلەرىدە فائىدەلىيدى.
 فقط بىرە، توركستاندا... دالالادىزنى بر ياققا قويوب تورايلىق
 «فويلوق ددان نوي تېپە» كە (ناشكىد توومە كندە ايكى قوشلاق)
 آسز باروبى بر نجرە قىلب كورسە كز ايدى... بو بىرە مال او.
 چون آغان بو قوشلاقلارمىز، آراسىدا ياخشى غە بولادى بولغان بىرە.
 در قويلوقدان نوي تېپە كە يا آت بلەن ياخوددا آت قوشولغان
 آراباداغە بارا آورسز. تراقورلە ايسە تورغان بىرىكردەن قىيىلايد.
 لىسز. فولخوزلاردا ھەر نەرسە — او جىلەدەن، طىبى،
 اوى جىوانلاردا — قوللە كىيىلەشترىلگەن. كىچىك خوسى
 خوجالقلار ايسە «موشوموزور» («قولاك») نامغاسىنى ياسارلار دىب
 آت سافارستان فورفادرلار... بولك نىجىستەدە شونداى غرىب بر
 حال جاسل بولادى: آورۇبادا، آمريقادا اھالىنىك بايۇرۇنە نىب
 بولغان تراقورلار بىرە — توركستاندا — خلقىمىزنىك آجلىما
 سىپ بولماقدا...

توركستاندا آچلق حەكم سورمە كندە... بو آچلىقنىك بونون
 مسؤلىتى ساروت حەكومىتىك وە توركستاندا روس بىرولە تارپانى
 دىكئاوراسىنىك بوينا توشەدر.
 توركستان، يالغز اوستىدەن اوزگەلەر حاكىمىتىنى آتاق وە
 اوز مىلى استقلالىنى مەكئىلەمە كەلگە توق وە تىبىج بر تورموشقا
 ايكە بولا آلادى.
 ت. د.

قازاق اوروغلارى حەقىدە

دەن بەن زكى وىدى بىكك «بوكونكى توركستان» دىكەن

كتابى اوستىدە سويلەپ اوتىمە كچىمەن. بو كىتاب بلەن نە قادار كۆپ
 تاپشاكز اوتىدا او قادار كۆپ تاكلىتلىقلار وە حەقىتى اوز.
 كەلەلەر (تەخرىقلەر) اوچرا تاسز. بىشى بر خوسىلاردا زكى بىك
 اوزىنىك كىيىرلىكى وە آيرىم كىيىلەر كە قارشو شەخسى ماسابى
 تاپىرى آستىدا توغرودان توغرو اوپدورادىر وە حەقىقلارنى اوزىكە
 يادادلىق بر توكسە بويادىر. مثلاً: «خوقلد مختارىتى» حەقىدە او بو
 روشەدە خرىكندە بولوندى، دىيىكەر خوسىلاردا او، حەقىتى اوز رو.
 لىنى آغا سورمەك وە اھىتىلى قىلب كورسەنەك اوچون بوزادى.
 مثلاً: توركستاندا توركستانلىقلار وە روسلار اوچون آيرىم بلدىيە
 ادارەلەرى تىكلىپى حەقىدەغى «ماللىتىكى پروژەسى» نىك كىچىمەنى
 فالووىنى نىبىرى بو جىندەلەر (كاتبىك 334 نچى مەخپىيەتتا
 باقىلىن). باشقا ئوزگەرتىلەر ايسە زكى بىكك سادەجە حەقىتى
 يىلە كەلگەندەن وە ياخود اوتى تىكشورونى بەجەرە آلباغابدان
 كىلب جىققان، على خان بو كەى خان وە بختى جان قارانى او.
 غىلىك 1916 نچى يىل وقەستەدەكى روللارنى آكلايتى بو كە بر
 مثالدر (كاتبىك 321 نچى بىتكە باقىلىن). زكى وىدى بىكك
 «خوقلد مختارىتى» حەقىدەغى تەخرىقلەرى وە بو مەللە كە دائر
 مەدافە ايتوب بولمايدىغان وسەتپىنى K. A. امضالى بىرىسى واسطە
 سىلە استانولمە جىقادىغان «آسز مەجموعە» دە قاي اصولدە مەدافە،
 ايتىدىكى توغروسىدا «ياش توركستان» نىك 25-27، 31 وە 32 نچى
 سانلاردا يازوب اوتدوم. «ماللىتىكى پروژەسى» ھەمدە على خان
 بو كەى خان وە بختى جان قارانى اوغلىنىك 1916 نچى يىل وقەد
 سىدەكى روللارى خوسىستەدەغى تەخرىقلەرى حەقىدە ايسە باشقا بر
 فرستەدە يازارمەن. فقط ايمەدىك شولى تىبوت اونوم كىرەك، كە
 على خان بو كەى خاننىك مىلى ساچەدەكى قەلىتى وە روس چارلىقى
 آكەتى بختى جان قارانى اوغلىنىك ايتلەرى بلەن تاپش بولغان
 ھەر بر انسان، زكى بىكك على خان بو كەى خاننى آرقالار بر

دوشمان ده حقیقی خانن بختی جان قازانی اوغلانی ایسه قازانی
خلقی مامیتک مدافعه جیسی قلیب گورسه نهک تشیکه قازانی اور
جدهنی ساقلا یا آلماید و ساقلاماسلی لازمه دردا.
بو دهمده زکی بکنک (تخریقی ایتمس!) بر علمی یا گلیشلی
حقده سولهه کچی مان.

ظرده نوقتان ندرسم، زکی بکنک قازانی اوروغلاری نوغری
شدا یازغانلاریدر. زکی بک بو ساحده بر قدجه که فادار مستطقی
کورسه نه و. قازانلارک اوروغ تقسیماتی حقده ثابت آز معلومات
اینگه بولغان روس مستر قلاری و نه توغرافلاریک یا گلیش اسول
لاری تعلیب ایتمدهن اوزنی ساقلا یا بیلر ذیب او یلاماق مسکی
ایدی. روس نه توغرافلاریک بو مسئله که دائر اثر له ریه بر آز
تایتمه بار و اونگچونده سولهه تم کیرمک که اونلارک همسی و
— رادوف، کرافت، آریستوف و باشقالاری — قازانلاردا
اوروغ تقسیماتی مسئله که یا گلیش و غیر علمی بر صورتده یاناشد.
لار، جلمسی ده عیبی علمی خطا لاری ایتمه که ندر. روس نه تو
غرافلاری قازانی اوروغ تقسیماتی علمی نصیفی (فلاسفیقا
سیولی) نلن مشغول بولو بیریگه، یا لغز اوروغ، آریس و بو ورن
لاریک اسله رینی ترتیبز صورتده قید ایتمه که گه آوره بولورلار
ایدی. قازانی اوروغ تقسیماتی حقده ایگه نولوق اثر یازغان
آریستوف، نرویدیکوف و کرافت — چارلق زماندا یوقاری
مامورلک اورونلاری اشغال ایتمکدن آداملار ایدی (*). اونلار اوز
دعلمی نصیف لارینی بالحامه اوز امر لاری بوشجه بیری مامورلر
طرفدان تووانوب کتیریلگن خیر لارغا اساسلایوب توزارلاردی.
آدول و اولوس باشلوقلاریک یوقاری آدارمک آنکه لارینی قای
ترتیبده تولدورغانلارینی بر یاخشیشنه بلمه م... بونک نتیجه سنده
(*) آریستوف — ییمی سو ولاینی حریری و ایسی اوروناساری، نرویدیکوف
— سیردریا حریری و ایسی، کرافت — تورغای ولاینی شاوری ایدی.

وینولای بر فارما قازیشلق حاسن بولمیشدر. قازانی اوروغلاریک
اولوغلق درجدهسی (مهم) ترتیبی بوزولمش و کچیجک بوزولور
ایگه یوقاری آریس، حتی اوروغ بولوملاری ایله بر قدجهه کور
سه یلمیشدر. باشقا قلیب نه یئنگه نه سیستم بوزولمشدر. سیستم
بولمغان بر یرده ایسه علمدهن بخت ایله بلمه ییدر.

حالبو که زکی بک روس مؤلفلریک قازاندا داها مساعد
بر وضعینده ایدی؛ او، قازانی اوروغ و آریسلاریک سلسله ناهسی
(شجره سی) ایله اوز باشقا مشغول بولا آوردی. لکن او یوق
ایتمه سندهن، «علمی» اثرنده اوزندان اولکی روس نه توغرافلار
ریک یازدیقلاری کور. کوریکه تکرار لایدر. زکی بک روس
حقالاریسی یا لغز سیستمده ایتمس، حتی بعضی آریس اسله ریک
یازیش و تلفظده تکرار قیلدر. بوندان 20 ییل ایلگه ری قازانی
اوروغلاری حقده اثر یازغان بر یورنلار شوره عیبی یا گلیشقلاری
اوقوزغان ایدی. فقط او گیشی نه عالم و نه بده برده سور ایدی.
اگر من زکی بکنک تورکستاندا بولمالمیشی و تورکستانی یاخش
عنه نایدیرغالمیشی آبق بلمه سیدم، قیچاقلاریک آریس تقسیماتی
حقده یازدیقلارندان، اونک هیچ بر زمان تورکستان نورانیغا آفاق
بایساعاتینی سولهه تم لازم کیلدر ایدی.

مثال اوجون زکی بکنک اوز کتابیک 36 جچی یشده «اورنا
پوز» ن اوروغلارغا و 37 جچی یشده قیچاقلارنی آریسلارغا بولو
ویس آلامن، زکی بک، قازانلار آراسندا شدله کورنه بلمه درگن
قدم ترتیبی بوزوب، اورنا یوز اوروغلارینی مده شو ترتیبده یازدر:
که ردی، نایبان، آریغین، قیچاق، فونرات.
توغروسی ایسه: آریغین، قیچاق، نایبان، فونرات، که ردی.
در. بو ترتیب قازانلار آراسندا هدر بر خصوصه سنده شدله کورنه بلمه.
در. بوزونمو چاقالاردا بو ترتیبک بوزولوروی حتی بویوک آکادشیلماو.
قیچاقلارغادا سبب بولغان، حاضرغی چاقالاردا ساویت حکومتی تأیری

يونانلای عود ایتوب پئوشمه گن اوزاق بیرلرده: «آرغین»
 «آغا» «قیچاق» — «جانغا» «یاقا»، «ایمان» — «جده»
 «بک»، «فونترات» — «تەتک» «دیب آتاقدا دولمايشه گمده»
 کیچیک بالاق چاغندا «اورتا یوز» اوروغونک کوچورلر
 بیر اوچون قلعان داویسی (دعواسینی) صویر ایتکەن بر ایتکی
 توله گیتی (نورگوسینی) ایتکەن ایدم. مذکور توله گمده از حد
 شویت هم بار ایدی:

«تازاقنی توقا آغاسی آرغین آغا»،
 «ایمان جه کنگ بولغاندا قیچاق چاغاک»،
 «ایبالا توب تەتک کی جاغان فونترات»،
 «سوز سوبله چالغانمای بلیب چاماک».

بو ییشی اوروغلار قدیمک شدله، جدیدله گوزمیلکەملک
 تاریحی بر دلیل اولدوق کتیرمه گمدهن. آرتق بر بوکا هیچ بر
 اهیت بیرمەشده، لکن عادت بلەن بریا بولغان بو نورموش
 حقیقینی علم هر حالدا اوزتمه ساقلامالیدر.

قیچاقلارنی ایسه زکی بیک توبەندە کی 4 آریسغا یوللار:

کوک مورون، کولدهنک، بوجای، قارا بالی.
 بو نورموش ایمنس. قیچاقلار 4 ایمنس، 5 آریسدان عارت بولوب
 توبەندە کیچیدر: بولتوک (Bultung)، تورو (Toru)، قارا بالی،
 اوزون وە کولدهنک. بوللارنی آریسلارنگ قەم زیمی ایلە یار.
 ماقدامن. اوزم بالقات «تورو» «تورو آیمیر» یاخود «تورورو»
 دیبە توبەندەلەر) آریسغا مئسوب بر کیشی بولغان اوچون اونک
 قسیمانی دا باشقالاردان کورە مەنگە داھا یاخشی معلومدور او.

(۵) بوکا غایب اولدوق توبەندە کیلەری مەشھ اوتە کیمەن، غزاقستان
 کدکەن مکتوبەردە بعضی بیرلەردە کی قرغە تویلاشلاریمدا ریاست هیشی سالار.
 گن، باش اوروشی «آغا بالاسی آرغین» غا «اوتدان سوگنی اوروشی» قیچاق
 بیرکەلەری بوللار. غزاقستانک بوکوککی «رئیس جمهور» ایر نظر اولغی
 ایشایک ریشلیککە سالانوی اولک ییشکی بر «تلاچی» یا ایسه «برولەر»
 بولغان ایمنس، بلکە، قازاق غزاقلارایک توبەندە کورە، اولک چیکەت
 قسامتانی «تور» اسلی از اورولغان بولغانلار.

تکچوننە بو بیرنە کتیرمه گمدهن «تورو» آریس: «کوک مور»
 زون، «شاشنی»، «قنی نابا» (Kiyfaba) «توبوشکە» (Tuyushke)
 اسلەرنده 4 سالادان «شاشنی» سالاسی: «بوجای» (Bocay)،
 «شاقەر»، «تە کیر»، «حیدر غازی»، «های ساری»، «مالای»، وە
 «قونوم» دیکەن 7 بوورلیدان مشککلدر. «بوجای» بوورنی مە یە:
 «حلقی آیدار» (Cilkraydar)، «جانای»، «توق قوجا» «توق خوا»
 جه، «کوبەس» (Kobes) وە «ساری» نارمالارغا آیریلار. «چار
 نای» مەنگە 6 چچی بامالدر.

کوردیکلر و جهله، زکی بیکت قیچاق آریسلارنی سانوی
 تجمەندە «بولتوک»، «تورو»، «اوزون» کیمی اینک بویوک
 آریسلار قانبدان نوتوب قالغاندا، «تورو» نک بر سالاسی بولغان
 «کوک مورون»، حتی «تورو» مان سوک اینکچی بوورن سانالغان
 «بوجای» بویوک آریسلار ییرینی آغاملار، بو، یالغر علمی سینه
 ماتیکتک طلیقا خلافتە ایمنس، حتی زکی بیکت اوز یازیلار
 بری فیلیا یلمە گەننی وە آگلاماغانینی کورسەندەر. بافکر، زکی
 بیک قیچاقلارنی قای نامالارغا بیرلەشتمەدە: اوی، توبول، توله
 غای یلغانلاریمدا... نورکستاندا سیدریا بویندە قیچاقلار باشامالیدر.
 لاری: «التە یاشایدلار»، «مەندە کئی مقادیر»، «قیزیل اوردا بجان
 تا» «نومەن آریق مەقا قادار، سردیالک هر ایزکی بویندە کوینچ
 قیچاقلار یاشایدلار».

زکی بیکت قیچاقلارنک آریس قسیمانی حقیقەتی یا کیشی
 لاری مەسئیلە کتیرمەک ایستەبگم ایرادە بوندان عبارت.
 «اولو یوز» وە «کیچی یوز» لەرنک اوروغ وە آریسلارغا
 بولونوری بختی وە بولنگدای یا کیشلارلە تولغان، یوقاریدا زکی
 بیکت روس یازوچیلارنی ایزیلە کیتەبگینی وە بعضی قازاق آریس
 لارنی آتاماقدا غینی روس خطا لارینی تکرار ایشیدیککی سوبلەتمە.
 بو خصوصە، بو بیرنە بر گە مثال کورسەتوب اوتەن. ایمان آریس.

لاری قازاندا زکی بک «توکیولات» دېب یازاد. روسیای
بزرگ «ق» حرفیغا مقابل حرف بولماقانی سببلی روسلار بو
اسمی «توک یولات» شکلده یازادیلار. بونک توغرو شکلک
تورکچه «تو» «توک یولات» ایمنس، «توق یولات» ایگنی بلمه
سەن زکی بکده عینی روس ختاسینی تکرار ایت یانیر.

روسلارنگ بو باگیلیتلاری، اولارنگ قازاق اوردوغ
تجسبایی بلمه گەنەردەن دە بو مسئله گە توغرو پاشاشمالقلار
بدان کیلیپ چقادد. مثلا: بزرگ «جانای» آریسەردان بولغان بر
کیشی، یورگەن یرینگە کورە، اوزینی هم «اورتا یوز»، هم
«چچاق» هم «نورو» هم «شاشتی» هم «بوچای» دېب آناپا
بلمەدر... اولارغا کیلیپ چیقان بر «جانای»: «قای اورغاسک»
سوراققا «اورتا یوز» دیدی. چونکە اولاردا «اورتا یوز» گە مەسوب
قازاقلار اوزورمايدیلار. عینی «جانای»، کوینچە قوغرالارنگ
باشدیغی بەگنی قورغاندا اوزینی — «چچاق»، تورغای ولایتدە
«نورو»، چیهلی دە وە حوله گە — «شاشتی»، تار نوغایدا —
«بوچای» عینی دېب آناپدر. «جانای» دېب او اوزینی یاغز ساری-
چینا قدا بچەنگ وە ایگین یرلەرنی بلمگە مەك زمانداغە آناپدر.
بو مسئله نی بر آزدا قولای بر مثال بلەن آگلاتاین. استابولده، قاسم
پاشادا دەبرایک کوچەندە بر نیچە تورکی چاقیرنگر. قرصاً اولار
ردان بری عینی کوچەندەن، 2 نجیسی استابولنگ بایرید مجله
سەن، 3 نجیسی اسکي شهرەندەن، 4 نجیسی دە بولغارستانک
رازغراد شهرەندەن. اولارنگ قای یردەن ایگەلنگەرنی سوراد
ساکر البته برنجیسی دەبرایک کوچەسینی آناپدر، 2 نجیسی بایرید
دا پاشایدرفالغەنی، 3 نجیسی اسکي شهرەن ایگەلنگینی سوبلەیدر.
4 نجیسی دە بولغارستاندان ایگەلنگینی بلمدیرەدر. بولغان تورکیەنگ
«دەبرایک»، «بایرید»، «اسکي شهر» وە «رازغراد» دېگەن
شەرلەرنک ایستەسی نوزولە بلمیرمی؟ طبعی، بو ممکن ایمنس.

روس تە توغرافلاری دا طینی بونک گەنی بزنی کولەوردوجی
خطالار ایشلەيدیلەر. اولارنگ عینی یاگیلەلارینی زکی بکده
تکرار ایتەدر. بو ایمنه آرتقی کولورنگ بر حال ایمنس، اولیات بر
نەرسەدە.

زکی بکنک استابول دارالفتوئەدە تورک نازیحی کورسوسینی
اشغال ایتکەن بر آدم بولودی وە اونی بزرگ نازیحیرنگ امیر
یلگیجی دېب حساب ایتولدی بو اولانلقنگ درخەسینی بر آزدا
آرتیراد.

قیزیل ایمپەریالیزم صنایعی

بو کونکی تورکستان ساوت مطبوعاتنگ آن کوب یازدیغی وە
تورکستانگە کی ساوت روسیسی آگەتلەرنک آن کوب سوبلەدنگ
لەری نەرسەلەرنک بریسی سائتلەندیریش سیاستی وە بو بولداگی
بونوقلارد.

فلان یردە فلان زاوودنی سالوب شیردېک. فلان یردە فلان
فابریق، قومیناتی سالوب بترەمەك اوزرەمز. فلان شرۆبسی سالیغقا
باشلادوق. صنایع استحصالاتی یوزدە بو قادار آرتدی. بولارنگ
همەسسی لەین ملی سیاستینی توغری تطبیق ایتە گەدە بولغانلیمیزنی
کورسەتەدر. مەن بولار بو ساحەدە کی ساوت پروپاگاندا سینک آنا
خطالاری.

بر قانچا زاوود، فابریقا قومینتلارنگ سالغانلیغی توغری.
بونک لەین ملی سیاستنگ عیناً تطبیق ایشلە گەدە بولغانلیغینی کور
سەیشی دە توغری. فقط بولارنگ همەسسی دە تورکستاندا تورکستان
خاقینک مناصی بلەن اوپتون، توغرو بر ملی سیاست یوروتلمە گەدە
بولغانلیغی کورسەتە آلمایدور. ایش بر نیچە فابریق سالغان بولوش

بلەن كە يېتەدەر. اولك اقتصاى، سياسى ماهىتى، اولك تور كستان
خلقى اقتصاى نورموشى بقلە نظرلەدن نېمە دېمەك بولمايتتى.
تور كستان خلقىك مىلى اقتصاى منافعى بلەن قانداى ماناسىدە
تورغاللىنى نېكىرىلىشى كېرەك.

شۇ قەدازىنى باشدا ياق سويلەش كېرەك، كە ساويت آگەتلىدە
رېك باقىرىپ چاقىرىدىقلاى، موجودىنى ئۆزلىك دە يوقايدا قبول
ايندىگىمىز بىر قانچا مۇسەلەر اكثرىتىك اېلك سىرادا ساويت روسىيە
سېك عمومى پلان خوجالىق سىاستىك تور كستانغا يوكەتكەن
وظىفەلەرنى تولدۇرۇش ايشىگە خىدمەت اېتەدەرگەن مەخپىدەدەر. بۇر
كونكى تور كستان ستاىبىك اكثرىنى ئشكىل ايشكەن پاختا، ماي،
اېك زاوودلارى، يوك يودادىغان، تېرى قورۇتادىغان مۇسەلەر
بولماز بولۇپتى شۇ ساويت سىراپەدارلىك مقصدىغا خىدمەت اېتوجى
مۇسەلەردەر. سالنا باشلانغاندىن افتخارلارلا پخت اېتىلمە كەد بولغان
«جىرىق سىر» دا ساويت پاختا سىاستىك احتىاجى بولغان پاشاما
گونكى بېشىرمەك اوچون قورۇلماقدا بولغان بىر مۇسەدەر.

ساويت صنایع وە عمومىتە اقتصاى سىاستى تور كستانى
روسىيە پەكى «دولت سىراپە» بازارىدىن آسېلى بىر حالغا كېرىشە.
كېچى بولادد. بىر كىرە بو اوسوشدە بوتون تور كستان خلقى
صنایع اوچون حاضرلانغان محصولاتىنى كېچىرىپ خىت امكنى
قازانا بىلەك جېتىدەن روسىيە سىراپەسى كېچىگە باشلانغان بولادد.
ايش بو قەدار بلەندە يېتەدەر. تور كستان خوجالىقى روسىيە سىراپە
دارلىقى اېسپە رايونىنىك كون كوندەن اوسوب بارا پاققان طلبىنى
تأمين اوچون يالغز اوڭىك خوجالىق مانعەدىن، اقتصاى نظىياتىك
قبول اېتە آلمايپاخىنى درجەدە فەداكارلىق اېشەك مجبور بىتىدە بولۇ.
ئەدقلا قالساىدىن بو يۇزدەن تور كستان خلقىك سىياسى، اجتماعى،
خىزى جىتەدە نەلگە كە توشە كەد.

تور كستان پاختا اېكىنى، پاختا اېكىنى بلەن علاقەدار خام مال.

حاضر لاش مۇسەلەرنىك اوسوشى نىستەدە. اوز خلقىك آتورداكى
بۇ كە كەندەن فەداكارلىق اېشە كەندەر. بولك روسىيە «دولت سىراپە»،
دارلىقى اېچىن اقتصاى بىر مەناسى بولغانى كەن روسىيە اېسپە رايونى
اوچون سىياسى بىر مەناسى باردد. بو سىياسى مەنا بىلگەدە اڭ مەسپەدەر.
چونكە كوندەلك آگەكى جېتىدەن پانتقاسىا پالچاسە قارشوكور.
رەش بوروشەك مجبور بىتىدە بولۇندىنى بو قونكە باغلى بولغان بىر
مىلكەت اوز ارادەسىنى سويلەش وە اومى ايشكە آشېرىشە سىرت
بىر مىلكەت قەدار بولالمايدەر. طىبعى جىت اېس دوشمانك قولدا
بولغان بىر ملت نە ناوشىنى اېشەدىكى كەمى چىقارا وە نەدە اېشەدىكى
كەمى بىر آدمى آلا آلور. بوتكچون دە تور كستان مىلى اقتصاىدا
سېك پاشىدا، اېندىلك، تور كستان خلقىك اوز چىكەرەسى اېچىدە
پىشكەن غاللەلەن تامين اېتىش مەسلىسى تورادد. بو بولسا ساويت
روسىيەنىك پاختا وە اونكە مېرۇپ صنایع سىاستىكە بونوللاى قاز
شودد. بىر 1918/19 يىللارداكى مېلېوندىن زىادە تور كستانىك
پاشىنى بىكەن «ساويت آچلىق سىاستى» وە بو سىاست آرقاستىدا
ساقلاىوب تخكىم اېشكەن تور كستاندا ساويت روسىيە حكمرانلىقى
مەسلىسى وە بوكون باشلانغان اېكچى آچلىقى كوز آلدېغا كېتىر.
سەك تور كستان خلقىك اقتصاىدا، سىاستا جودە مەم وە او خلق
اوچون جىتە بىر ماهىتى خائىر بو طلبىك نە دېمەك بولغانلىقىدا
بوتون آچىقلىقى بلەن آڭلاغان بولامىز.

وتبەلە چار مېشېرى قىرپوشەن تور كستاندا پاختا اېكىنى،
عمومىتە او بىردە بورۇتولەدىغان مەسلىكە سىاستى مەسلىسى اوستىدە
پازغان اترىدە اوز وظىفەداشلاىرىكە خطابا «اونوتماسلىق كېرەك، كە
تور كستاندا پىشكەن ھەر يوپۇ بولغداى روسىيەدە سىرىيا بوغداىغا
رقېدەر. تور كستاندا پىشكەن ھەر يوپۇ پاختا بولسا آمىرىقا پاختاسىغا
رقېدەر. بىر اوز ستاىمەزنى خام پاختا بلەن تامين اېتىش اوچون ھەر
يىل يوز مېلېونلارچا آلتون سوممەزنى خارچىكە بىرەمىز، بوندىن

باشد. توغوما سايىمىزىك آمريقا باختا مستحصله رىك اراده ده
آرۇوسىگە باغلىق قان فونقارشى كىرىك، دىگەن ايدى مەن
ايدى موسقوا حكومتى چار مىشرىك بو پروگراممىنى خرقى
خرىكە تىلىق ايتىپ كەدەد. نور كىستاندا روسىە دە سىريا بوعدا
رقىب بولۇق بوغداى يوق، نور كىستان باختاسى ايسە يالمر آمريقا
باختاسىغا ايدەن، خنى اونىككە برابر قىر باختاسى رقىب
بولۇق درجەگە يىشىدى.

بر آن اوچون بو جىشلەردەن سىر قىر ايتوب نوروب سىر قى
سايىك اوزىنى قولغا آلۇپ قارايدىغان بولساق دا عىنى نىجەگە
كىلىپ چىقار. نور كىستان خلقىك قىر دە شرورت. سقات دە آچىلما
سب بولغانقدان باشقا بر مئا افادە ايتە المغان باختاچلىق دە
اونككە مربوط بارىم بارىقات سايىمى روسىەدە كى ساعى انكشافك
سرىككە كىوب گە تاثير ايتىشدر. بو نور كىستان خوجالىقى محصور
لاى يادەمى بلەن زرقى دە انكشاف ايتىپ كەدە بولغان روس
سايىمى طبعى عەر يردە بولغانى كەمى نور كىستان انسانىك حيات
مىبعىنى قولدان قافىشدر. بر خلقى خوجالىقى بازاردا عصرى
مفهومدە قورولغان مؤسەلەر او خوجالىقك عىنى جىسدەن ايسكى
غىر لارى ايلە قارشولاشچا طبعى نىجە بو ايسكىش غىر لارىك
انجىلايدىر. بو خادە بوتون خلقى خوجاقلارى انكشافى نارىخىدە
كورولش بر نەرسەد. فقط بو انحلال ايتىش خوجاقلق قوللاندىان
آچىقدا قالغان خلق طبقةلەرى ايسە موقىتلى جىتقان يە كى خىوت
ايجىدە اورناشوب يالمر ايتىلمش اسولەردىمى دە قازانىش قورمىلاردىمى
آيتىشغان بولۇرلار. نور كىستاندا ايسە وضىت بونولماى باشقاچىد،
بو نور كىستان كاسىلەرىك حيات مىبعىنى قولدان قاقوب اوسە كەدە
بولغان سايىمى نور كىستان خلقى دە خوجالىقى اوچون بونولماى يان
بولغان بر مجىطدە انكشاف ايتىپ كەدەد. جىشلەردەن قىلغ نظر
عەر قانداى بر ساقكە ايلە نور كىستانغا كىلىپ قالغان دە كىتپىلمە كەدە

بولغان مؤسەلەردە اولارنى بلەن بر كە روس ايشىلىسى كىرىد
كەدەلەردىمەك بو قاندار كەستەندە نور كىستانلار اوچون سىر قى
استفادە امكانى يوقىس. اونىكچون دە نور كىستاندا ساوت سايىمى
سايىمى يوقولاندىان بخت ايتوبچى يارلار بو مؤسەلەردەن نور
كىستانلارنىك نە درجەدە استفادە ايتە بىلمە كەدە بولغانلارنىدىان بخت
ايشىكە ياقىندا كىلمەيدىلەر. بىنى دائىرەلەرگە كىرىپ قالغان
نور كىستانلى ايشىكلەرنىك حيات دە سىر كىشلەردى بولسا قىسا
ياش نور كىستان، يىشلەردەن اوچوجىلار بىر قاندا معلوم.

بو كىونكى ساوت سىاعت سايىمى بر طرفدان بوقارىدە، دىد.
يىكەر كەمى، روسىە خام مال سىاستىنى قوللاندىمەك قورالى بولسا
ايسكىچى طرفدان روسىەك نور كىستانلارنى اوز قولى استىدا توب
توب تورا بىلمەسكە ياردەم اوچون آلغان واسطەلارىك بىرىد، او
بولدىان باشقا تا ايسكىدەن بىرى كىلمە كەدە بولغان مهاجر كىتىش
سايىمى اوچون دە استفادە ايتىلمە كەدەد. بوتون ساعى مؤسەلەر
دە اولارنىك اطرافىداغى بويوك شەرلەر روسىەدەن يە كى كىرىلمەك
مهاجر ايشىكلەر بلەن تولدورولمە كەدەد. وقىبلە چار مىستىرى
قىر بوشەن سىر يادە حقىقى بر روس سىر ياسى يارايدىمى كەمى
نور كىستاندا حقىقى بر روس نور كىستانى يارانماق لازىمدە، دىر
ايدى. بو كىونكى قىزىل روس ايمە رايونلارنى دا قوللاندى بولغان
بوتون واسطىنى او جىملەردەن بو سايىمى مئلمەستىدە مەن شو قارا
مقصدىك تىحقى اوچون قوللانماقدا لار. بونككە يالمر حيات مبعىدەن
آيرىلىپ سقات دىگرىكە ايرىشىلمش واسطىلر قالش اهانى طقة
سنىك مادى جىانى كە ايدەن بوتون نور كىستان خلقىك مىلى اقتصاد
دى، احتىاعى، خرقى دە سىياسى جىانى نەلكە قارشوستدا قالادى.
مەن بو قىسقاغە اىضاحات آچىق كورسە توب تورايدىكە روسىە
سايىمىك بوتون نارماقلاردى كەمى بو، حقىقى مىلى، اقتصادى سىاست
قطة نظردەن توشونولغان سايىمى بلەن قىلمە علاقه دە اوختاشلىق

بولساغان، «مستغله نديرش» اسمى بىرىلگەن قىسمى دە نە توركىستان خەلقىنىڭ غەمىنى ئىشغالىي مەنەفىي ۋە بەدە ئورلو اھالىي قىلمەن لارىنىڭ سىنى ۋە آيرىم احتىياجلارىغا اويۇشا يىلجەن بىر شىكەر مەھىنەدەر.

توركىستان خەلقى نە روس مەملىكەت سىياسىتىگە ياردەمچىلىق ائىدە دەرگەن ۋە بەدە روس ائىشچىسى بەن تولغان بىر صنایع ائىستېدىر. او اوز مەھىنەدە اوزىگە حىيات ۋە مىلى انكشاف امكانى بىرەدەرگەن بىر صنایع طلب ائىدەدەرگە بونى بارا ئاجاق بىر سىياسەت يالغىز مىلى مستقل توركىستاندا كە بولا آلود. بۇدە مەنە شو توركىستان خەلقىنىڭ اوز پۇرسىتىم، سىرىت پائىتاب اوتۇپ اوسوش امكانى حاضىرلايدىغان بىر سىياسەتكە توغرى مىلى سىياسەت ۋە بو سىياسەت آرقىسىدا توركىستان خەلقىنىڭ اوز مىالى بولۇپ يىتىشكەن صنایعگە مىلى صنایع آنى بىرەمەر. نىموز اوغلى

تورک غازىتاچىلىغى (*)

VII.

1869 جىيى مىلى ائىستىمولىدە «كوكب شىرقى»، «وقايىع ضىپىيە» «مىز» ۋە «جىبرىت» نام غازىتا لادىدان باشقا بەنە ائىكى بە كى غازىتا جىقىمىشدر: بوللازىنگ بىرى عاشر ائىندى تامامىدان جىقاريلغان «حەدىقە» در. اولجە هاقالىق ائىكەن سو كىر اراق كۆندەك غازىتاغا نە بەلگەن «حەدىقە» باشلانغىچدا بويۇك ۋە كىچىك كىچىك قىلمەدە جىقىمىشدر. بىر آزالق ئوختاب قالدى. صنایعنىڭ بۇ كىدە ائىشىگە عا ئىدە جىدى ۋە علمى يازىلار نىش ائىشكەن بو غازىتا ۋە سىياسەتنىڭ اچىلىشىگە كۆرە مەنەرجەسىنى اوز كەد نىب تورغان بولسا دا 04 جىيى سائى جىقىدىغى زىمان مەجرىدى ائىوالىنبا ائىندى حەكۆمەت تامامىدان ئوتۇلۇپ (*) باشى «باش توركىستان» نەك 28، 30، 31، 32، 33 ۋە 34 جىيى سالاردا ئىدەر.

سو كىون قىلمىدى ۋە «حەدىقە» بەنە ئوختاب قالدى. 1873 دە بو غازىتا عاشر ائىندىنگ اوردۇنۇشلىرى آرقىسىدا قاتىدان جىقىمىشدر.

«حەدىقە» نىشەلەندە بوقاويدا
ذىكر ائىتلىگەن ائىكى مەجرىدەن
باشقا شاعر نامىق كمال، احمد
مەدحت ائىندى ۋە شىمس الدىن
سامى بىك (*) لارىنىڭ يازىلارى
اوجراتىلىر.



نە شو دور قىصاب (Theodor Kasab)

ئىندىنگ هاقالىق كوكو شاعر نامى كمال

غازىتاسى «دېيۇن» دە 1869 دە جىقىمىشدر. بو «دېيۇن» («Diyoen») اولجە فرانسىزچە ۋە رومچە اولاراق نىش ائىتمە كەد ائىدى. بو، ئوردىگە ائىلك مستقل كوكو غازىتاسى سائالادىر. يازىلارى، رەسم لىرى ۋە 120 سائىدان سو كىرا كۆرۈلە باشلانغان قارىقا ئوردى

(*) شىمس الدىن سامى بىك «حەدىقە» غازىتاسىغا قاتناشا باشلايدىغى چاغدا، 1873 دە 23 باشلىق بىر اوسىورون ائىدى. وقتىنە ئوردى حەكمرانىنى آستىدا بولغان مىراسلىق مەجرىدە، ئوردىگە مەجرىچە اولاراق جىقاريلغان «مىراسلىق مەجرى» ائىنە 1870 دە ائىستىمولىدە جىققان «ساج» ۋە 1878 دە نىش قىلغان «ترجمان شىرقى» نىكەن غازىتا لارىنىڭ باش مەجرىرى بولغان سامى بىك بىر بىچە ئوردى ئىجموعەلار يازدا باش مەجرىرىك ائىشتمىشدر. سامى بىك يالغىز ئوردى غازىتاچىلىقىدا ائىدەس. عومۇمىيە ئوردىگە نىكەن بىلىم سائەتلىرىدە مەجرى بىر سىيادىر. قاموس الاغلام، قاموس فرانسوى ۋە قاموس تىركىي كىيى ائىشنى ائىزەر يازانغان بو ذات ائىزىچ ۋە طبعات سىلپەنەركە، تەجرىبات مەجرى مەجرىرات اصوللارغا دائىر بىر كۆپ قىستلى كىتابلارغا ئوردى ئىبارى كىتابى يازمىش ۋە فرانسىزچادان نىش رومان تەرجىمە ائىشتمىشدر. بو رومانلاردان بىرىدە «ئىبلىس» نىشەلەندە. مەجرى مەجرى مىلى بىكىنگە بۇ كۆنگە مەجلىس قاتان ائىزەردى دە كۆمەر.

«دیوژن» او قوجیلارینی باغان ساری کویه پترکەن ایدی. شامپور
 قصاب بر بازیسا بو غازینانک اوزیکه مخصوص معاشلی محرو
 لاری بارغیسی بلدیرمدر. «دیوژن» نشر ایتدیکی بر قاریقاور بو.
 زندهن اینکی آی اوجون توختایلیب، اوندان سوک جیقهای فالغان

1870ده رشدی افندی «حقایق الوقایع» وه محمد توفیق

یلک «عصر» دیگەن غازینانی جیقاردی. 617نجی سائەدان سوکر
 بلین افندیگ آداریسکە اونکەن «حقایق الوقایع» جدی یازی
 لاردان زیاده آلماندارانسه اوروشیا عائد خبرلار تارقالتایدان
 زماننگ اوزون عمرلی بر غازیناسیدر. سیاسی بر غازینا بولغان
 «عصر» نگ جمعه کوللوری فوشومجا اولاراق کیچیک بر اکلنج
 نسخیسه جیقاردی.

1871ده باب «لطائف آثار» نامدا «اکلنج» و اسحوکه

دائر غزیه، ایلک «عبرت»، «دور»، وه بولی متعاقب «بدر» دیگەن
 تازینالار جیقستدر.

شاعر لائق کمالنگ باش محررلگی ایلک جیققان «عبرت»،
 کونده لک سیاسی بر غازینا ایدی. 1288 هجری (1871) ا حریرا
 بده جیققان 1نجی نومروسینگ باش صحیفیسی یوقاریسدا «عبرت»
 اینکی ماحدیر ودر جیقماماسی جانب حکومت سبەدن او قدر مدله
 تعطیل ایدیلەسندن ایدی «دیب یازیلغانلی بو سخسینگ ایلک
 نومرسی بولغانغانلینی کورسەددر. «عبرت» نگ پەنه شو سائەداعی
 باشلانغیچی مفهومی او زمانی محررلرینگ اوز مسلکله رنگ قارار
 تیلارینی وه غازینا جیلارنگ مطبوعات نظامنامە سیفا نه درجەده رعایه
 قیلماق مجبوریتندە ایکەملکله رینی آجیق کورسەددر که نیدەن نور
 بده اوزچه کوچورومەن:

«ذاتاً کتات مسلکدن پشمش اولدیغیز کیی آلەردن کلد

یگی مرتبه وطنه بر خدمت ایشکی و نیشمیری دخی بو یولده
 آرامی آرزو ایلدیگمزدن و مطبوعاتی ملکترجه بو مقصدلاری
 استحصال ایچون ائک یوک واسطه کوردیکمزدن بر غزیه نشریه
 قرار ویردک و یگی بر غزیه تائیسیلە ملکترجه مطبوعاتنگ ترقیسه
 دخی بو سرهده بر خدمت ارازیته موفق اولەدیغیز ایچون بر مدت
 مینه طرفده عبرتنگ اداره تحریریهسی درعهده ایلک.

اعتقادمزه بوراده غزیه لرنک ائک یوک وظیفیسی خلقره قواعد
 سیاسی و ترقیات مدنییه متعلق معلومات ویرمکدر. بناغلیه آلەرده
 اولان اقتدار عاجزانەیی اساساً بو خدمت سرف ایدە جگر معافیله
 حوائت اعطالندا دخی تصور ایتمه جگر. ائک مقدس یلدیگمیز
 وظیفه دخی مطبوعات نظامنامە سنگ مساعد اولدیغی درجهده طوغری
 سولمکدر.

«بدر» محرر
 «عبرت» محرر
 «دور» محرر
 «حقایق الوقایع» محرر
 «لطائف آثار» محرر
 «اکلنج» محرر
 «عبرت» محرر
 «دور» محرر
 «حقایق الوقایع» محرر
 «لطائف آثار» محرر
 «اکلنج» محرر

17 آوغوست (1871) ده

جیققان وه «حوادث بوتنبقه»،
 ادبیات، لطائف، فنون، مالبه و
 امور تجاریه دن بحث ایدر یومی
 غزیه بولغان «دور» نگ آجاق بر
 کوللک عمری بولغان. بو غازینا
 نگ یاش محرری احمد مدحت
 افندی تورت هافتا سوکر، 14
 ابلولده قایاتیلغان «دور» نگ اور



احمد مدحت افندی

یغا «بدر» دیگەن بر غازینا جیققارب
 بو صورتله غازینا جیقلیق مسلکینی دوام ایتدیرمشدر. احمد مدحت

افندی تودك غازتاچيلندا مهم خدمتله كورسه نكهن معروف شخصيتدر. غازتاچيلق ايشله ريگه چالندان سربيلكهن وه غايت بيز يشقان بر محرر ايدى. مسلكداشلا زندان برى تاماندان «بازى ماكمسى» لقبى آلمان مدحت افنديگه تودك محررلهرى «خواجة اول مبرز ديدرله». «دور» بلهن «بدر» ننگ امتياز ايگمى محمد جودت يلكدر.

1872 ده «ديوزن» ايگمى نه تودور قصاب افدى تاماندان «جغرافى نانا» (9) وه «خيال» استنده ايكي كولكو غازتيسى چقاريلمشدر. ايگمى ده هاقادا ايكي تاپير چقاريلردى. نه تودور قصاب افدينگ كولكو غازتا لارنداعى يازيلارى آيقسا «خيال» ويا ياسليب ناز قائلان قارىقاتور لار حكومت وه مطبوعات آمر لار ينگ سكرلريگه كوب توفونانددر. اونكچون زمانىنگ يونون غازتا لارى كمى نه تودور قصاب افدينگ كولكو غازتا لارى دا قيسقا عمرلى در. «خيال» غازتا سېنگ قابايليشى اوفوجيلارينا شول طرزده يلدريلمشدر:

«الدينيز بر احترامناه اوزرينه شيمدى عالم قاينه وداع
ايشكلنيز لازم گلور. الله رحمت ايله سين امى آدم ايدى ديگر.
ساقين اغلاما بگر. كولگر. بو دنيا كيمسه يه باقى دكلدر. جانم بو
غازينه گلش اولدينى حالده يله هر كسه سلامده فسور ايشك
ايتتم. ايشه سم قيصلمقه باشلاى. جا... نم... چير... قير... يور
... چي... دى!»

(9) 16 محرم 1290 ده چيقان «سراج» غازتا سېنگ «شوان» صحيفه سنده
كى «ديوزن غزتمنه مال جغرافى جوش اميله موخو تودور قصاب چقاريلشنى
غزتمه ننگ امى (جغرافى نانا) تعويل اولمش و يقينه نشر ايديله گلش» دېگهن
قيسا بر خبردهن بو غازتا سېنگ اولجه «جغرافى جوش» ناميله چقاريلشاعى بولم
شنى آلاشلايدانددر. بو خبرنگ «درجه» ايشكلينى «جغرافى نانا» ننگ
24 مارت 1289 دن جينا باشلاشنى آنى كورسه تودر.

1873 ده ابوالضيا لوفيق بيگك باش محررلكى استدا
«سراج» نامدا كونده لك سياسى بر غازتا چيتمشدر. بو غازتا ننگ
قاند ا مقصدله چقاريلغانلى باشلا تيجدا توندوى خلاصه قلمشدر:
«سراج بر واسطه در كه ايجادى ظلمت ايچنده برهر اولمق
ايچوندر.

مملكتمزده ايشه غزتمچيلق عالمتنگ كچه لر مزيكى حالا
قزاقكق اولمى بويله بر واسطه تورپه احتياج كوشتر ايدى.
آنگ ايچون يزده بو نامى اختيار ايلدك. لطف حق ايله روزگار
دن ميصون فالورسه كدى عالتمده شيا دار اولمقلى ماملور.

«سراج» ايلك نومروسينگ باش صحيفه سنده «مطبوعات نظام
نامسى» باشلى ايله ياسديعى بر مقاله سنده، او زمان تور كېنده
جارى مطبوعات نظام نامسىنگ اوز كېر تېلېشى كيرم كلگېنى آغا
سوروب از جمله شو سوزلهرنى يازد:

«قواد باشانگ برنجى صدارتمده ايدى كه اوتوز بش ماده دن
عبادت بر مطبوعات نظام نامسى تنظيم اولهرق غزتمه لرنگ هر تورلو
حر كاتى اقتضاي زمانه كوره تجديد اولمش ايدى.

بو نظام تاريخ اعلاى اولان 2 شعبان 81 (1864) دن اعتباراً
دوت سه مرعى الاحكام اولهرق دوام ايلدى. و قناكه مملكتمزده
مطبوعاتنگ تاثير توذى كورلمكه باشلاى. آنكده احكامى قرار
نامه عالي نامدا بر بوشيده آتته آلدى. ايشه او كوندن بر يدر كه
مطبوعات عثمانيه ايكي آموزنه يرد چكى طاشى آسلىش كېى
اولدينى بر دره ميخلتوب بر خطوه ايلرو كيشمكدن بشقه بلى دخى
بو كېلدرك سزنى اوشته دوشمكه مجبور اولدى.

مطبوعات بويله بر بار عظيم آتندا زار وزار اولمقده ايكنر يه
آره سره كندى دردينى اونودهرق وطنگ خېرى، امتك منقضى
ايچون هر تورلو وسايله حصر لسان ايتد كچه گاه بوشيدونگ بر

اوجیه آتری قیادیلور گامجهده راحت دوشکنه باتشش مونا کس
 بوئیده ایله اوزدی اودیلور ایدی...
 معلومدرکه مطوعات هر برده زمانه برابر کیدر. هیچ ذلتی
 و زمان ایله برابر تجده شاندن اولان فکر انسانی جریان طبیعتدن
 منع ایتمک قابل اوله یلورمی؟

مطوعاتک ظهوریه برابر مجویه نسیب اولسی ملکتمز
 مخصوصاتدن دکل، هر برده اتحاد اولمش بر تدبیرد. از چند
 بوندن مطلقان سنه مقدم فرانسده غزیه دستکاهلریسی آلدن قشکه
 برر صالدان بکلردی. شیمدی ایسه بنه او فرانسده یگدرله غزیه
 حکومتک باشی اوجه کجیش افعاله نظارت و خطیاتی مؤاحده
 ایله مشمولدر. بوگا ایسه تعجب دکل اتباع ضروریدر. چونکه دیوانه
 تحول طبیعدر...

1874 ده «نیاترو» (ایگهسی Agop Baronyan) «لطیفه»

(ایگهسی زکریا افندی)، «شفق» (ایگهسی Mihalaki) و

«فیقهه» (ایگهسی علی افندی) دیگه اکلنجه وه کولگو غازیله

لاریله «بولیقه» تجارت، ماله و ناهه غزتمسی «اولراق» «شرق»

(ایگهسی Bortdiyano) همده زمانینگ اذ بویوک رسلی غازیلی

سابالمان «مدنییت» جقمشدر (*). امتیاز ایگهسی وه اداره مدبری

عارف افندی بولغان «مدنییت» کورونوش وه مندرجه اعتباریه

غازیتادان زیاده بر مجموعهغا اوخشار ایدی. یازیلاری وه رسلمه ری

آراسندا او زمانی دولت کیشله یله آراسیرا بعضی مجرملرنگه ده

رسلمه ری وه ترجمه حاللاری کوروله در. «مدنییت» نگک باش

(*) منب ترحت بیک، «لطیفه» نگک 25 نچی ساندن ذکر ایلگن غازیله اسله.

ری آراسندا «نهر» نامدا بر غازیلیکدا بولمسی وه «نیاترو» نگک بر سه سده
 Antuvan اقدینگ او غازیلیک ایگهسی اولراق کورسه یلیک کجی یازدر.
 (Türk Gazeteciliği S. 63. İstanbul 1931).

مجردی والی رشاد بیک ایدی. کیریلدی لظی بیک، توفیق بیک،
 بیگاشی سائت بیک وه له علی قارسکی («خیرالدین») بیک لهرده
 «مدنییت» غازیلیکدا قیمتلی یازیلاریله قاتاشمانلار.
 (یتیمه دی) توکاشش اولغلی

مانجورگو

(Man-Tchéou-Kou)

مانجوربادا یابونیا ایله خیتای آراسندا 1931 نچی ییلنگ
 سه تا بر آیدنا باشلانغان وه مانجوریا استقلالینگ اغلابله نتیجه له.
 نگه ن محاربه په گمی بر دوره که کیردی. شو سه تا برنگ 15 نه
 یابونیا مانجورگوئی (مانجوریا دولتی) رسا نایدی وه اوننگه
 دوستلق وه اتفاق معاهده سی باغلادی. یابونیاک بو خط حرکتدن
 همه ناراضی. خیتای، طبیعی اولراق، یابونیاک بو حرکتیکه
 قارشو پروتست بیان ایدی. شمالی آمریکا برلستیک دولته ری
 آجقدان آجیق ناراضیدرلار، آوروپا دولته ری ده یابونیاک مانجور
 ریا سیاستندن ناراضیقلارینی یاشیرا آلمای نوره مدله بر. ساویت
 مطبوعاتی ایسه یابونیا ایسه یالیزمندن فریاد قیلماقدا. مهاجر
 روسلارنگ ده موقرائیک غرویلاری دا یابونیاغا قارشو «هجوم» ایتمه.
 کده لهر. روس مهاجر لارینگ بویوک بر قسمی یابونیاک بو سید
 شندن، گویا یابونیا روسیه توررائینگ بر قسمی نارنوب آلتش
 گه سی سیگه له نمه کده در. روسلارنگ، اور حکومتلرینگ خیتایغا
 قارشو قاندای سیاست یورونکه ملکینی بو درجه اونونولاری شایان
 حرکتدرا خیتای ملکیکه آغر بنجه سینی برنجی دفعه اولراق
 باسقان اجنبی مملکت -- روسیه بولغان ایدی. روسیه ختایان
 مانغولیا، آذقالا، یونولای نارنوب آلمان ایدی. اگرده روسیه بیک
 موقیشزلعلیه نتیجه له نگه ن 1904-05 نچی ییلغی روس یابون محلا

دهی بولسا ایسی دوسه مانجوریانی دا تاروت آلاز ایدی. ایسی
ایسه مهاجر روسلار بردهن خنای دوستی بولوب کوردونون فالملار
اسل مسئله، طبعی، خنای متعینک روسلار اوچون قیمتلی ایکن
ننگده. وه مانجوریانک خنای قول آستدا فالووسی ایسته که فکده
ریده ایسه، بلکه مانجوریدا آرتق دوس ایسه ریالریمنگ نهایت
بربولونده وه او یرده یابویا سیاسی قودونک آرتوب کیته یاقاندا.

بز مانجوریدانی یابون خنای سوغوشی حقدنه بر نیجه ایشر
بازارکهن بو سوغوشقا عالمه یلنگیلی بر نطقه نظر یان قیلماسدان
یالغز خناینگ بو قضمه سنده بوز بیرگهن و فعه له رنی بطرف بر سور
ریده آکلاناقا تریشقان ایدک. «باش تورکستان منگ کله سوز
ساماندا بز اوقوجیلاریمزنی خنای منگینک اجنبی دوللله تار
یدان پارچا پارچا ایگه لله توونک. فایغولی تاریخچاسی وه مانجوریا
مسئله منگ تاریخچه قیساچا ناییشتر ماقا تریشامز.

حاضر جائق بز مانجو-گوشا قاراش قضمه مزنی یلدیرت اوده
مز. بوراده قطفه نظریمنک نه خناینگ، نه ده یابویانک سیاست
قضیا ناییری بولمایدیغالیقینی سولیب اوتوروش آرتقچادک. لکن،
بونگدهک مسئله رکه قارشو یزنگ یلنگیلی بر نطقه نظریمن بو
لودی کیرهک.

مانجوریا مسئله سنده وه مانجو-گونگ قودولوشی حقدنه بر
فکر یان ایترکهن بز نورکستانلارنک مانه شو اساسی حاللارنی
مطالعه قیلوویمن لازم: عجا مانجوریا، خنای ملی تورراغینک آیره
بلداسی بر پارچا سیمیدر؟ یوقسا او خنای بلهن یالغز دولت آداریسی
برلگی جهتمدن کته باغلانغان اوز باشیغا آیریم بر ملی اولکهمیدر؟
مانجو خلقی خنایلاردان باشقا بر خلقیمیدر وه بو خلق گنله سنده،
یاخود اوکا رهبرلک قیایب تورغان ملی منور زمره سنده خنای قول
آستدان ملی قودتولوش حرکتی بارمیدر؟

مانجوریا مسئله سنده برنی باشقا تودلو هیچ بر فکر قریقه
مایدر. اگر مانجوریا آیریم بر ملی اولکده وه مانجولاردا خنای
شان باشقا بر خلق بولوبیدا، خنای منگینی وه خنای بلهن -
متلا اوقراینا، قاقاس، تورکستان وه باشقا عبر دوس اولکده لرینک
دوسه بلهن بر له شریمنگمی وه بختلرلغا قارشو عملی هم برله
شریمنگهن حالدا قالا کیله کده بولغانی کیمی - یالغز دولت
آدانه برلگی جهتمدن باغلانغان بولسالار یزنگ سیمایمزلت
مانجو-گو ناماندا بولاده وه بولمایدر.

یابویانک مانجوریا مسئله سنده نوتقان سیاستیگه کیلکویچه -
آجیق سوله بالکنا - اوزیمزده قایسی بر دولت بولسا بولسون،
دوسه بویوتوروشندان ملی قودتولوشمز اوچون یزگه باردهم قویسی
اوزانقانی تقدیرده اونی قول ایتمه سی ایدک!

الته قول ایترهک.

تورکستان ملی حرکتی تاریخیدا انجلی دوللله ردهن باردهم
سورامقدان عبارت بوندای بر و فعه بولوبدا اونکهن: یزنگ ایسی
ملی تشکیلامز آوروپا دوللله رینکه مراجعت قیایب یورامیزی اسارت
آستقا آلمانلاردان قوتقارو حرکتیمز یزگه باردهم یزولاریسی
اولونکهن ایدی. بو مراجعت، ایسکی تشکیلامزنگ رئیس جوقای
اوغلی مصطفی بک نامانبدان ورسای قوتورمسیغا برپانگهن رادیلو-
نفرامدان عبارتیمز («باش تورکستان منگ 32 جی ساییغا باقلسین»)
لکن تورکستان اوچون نه اوکا باردهم بریشک فاند یاقین بر
قوشو، نه ده اولک ملی قودتولوشی بلهن قیریققان اوزاق بر
دوسته نایان ایدی.

مانجوریا مسئله سی اوستده کی بخاره عملی هم یتمه کهن
یابویانمانجوریا اتفاقینک باشلاویوی بلهن منغنی خلقدار بولغان
دوللله رینک پارچاسی دا غیملالانیب وه بردهن برگه خنای تویرک

ئىككى قول ئاقىرىلماسلىقىدا بىر ئىش قالدى. دقت بىلەن بايقىلىشى
زىيانلىق ئىشنى خاھىش قىلىش ۋە ئۇنى ئۆز ئىچىگە ئېلىش
ئاقىرىلماسلىقىنى ئۆستۈپ بېرىش، خىتاي دوستلارنىڭ ئۆز خىسسى
مىقتىلەرىنى ئۆستۈپ بېرىشكە كۆرۈنەدۇ.

قىسقىچە، رۇسىيە 1912 جى يىلىدا بولتون دۇنيا كۆز ئالدىدا
خىتايدىن مانچۇلارنى ئايرىپ ئالۇپ ئالغاندا، دوستلۇق مەھەممىسى
باغلايدىكى ۋە بۇ خىتاي ئۆلكىسىنى ئۆز مەملىكىسىنىڭ قىسمى قىلىپ
دېگەن زىيانلىق ئىشنى بولتون دۇنيا بىر ئاۋۇش دا چىقارماي؟ مۇراسىم
حەققى خىتاينىڭ بۇ ئىشنى مەنئىي قىلىشقا قىزىقىشى، مۇراسىم
پىرقىسىنى ئاستا پالەتتا ئىكەنلىكىنى ئالماقچى ئىش؟

مانچۇرىيە، ئىككى خىتاي دولتىدە ئۆزىگە مەخسۇس بىر ئورۇن
تۇتار ئىدى. ئۇ قىتايغا، خىتاي ئىمپېراتورلارنىڭ ئىش ئىشلىرىنى
«مانچو» خانىدانلىقىنىڭ خىسسى مەملىكىسى كەبى باقىلاز ئىدى.

بولتون بىر ئىچى يىل ئول مانچۇرىيە مۇختار خىسسى باشلىغۇشى
بولغان جان سولېن، مەنئىي بىر مەملىكەت خىسسى مەنئىي مانچۇرىيە
ئاقىرىلغان 1924 جى يىلىدا ساۋىت خىسسى بىلەن مەھەممىسى باغلايدىكى
زىيانلىق ئىشنى بىر دولت — ئۇ جەھەتتە خىتاي مەركىزى خىسسى
— ھىچ بىر پىرقىسىنى ئالماقچى؟ مۇراسىم خىتاي خىسسى
خىسسى ئاقىرىلغان ئىش؟

ئىش، يوقا ئىشنى دېدىكىمىز كەبى، خىتاي خىسسى مەھەممىسى
ئۆستۈپ بېرىش، بىلكە ھەر دولتىنىڭ ئۆز خىسسى مەھەممىسىنى
زەھەممىسىدۇر.

مانچۇرىيە يەك باي بىر ئۆلكەدۇر. بولتون ئۆستۈپ بېرىشكە تازى دە گىز
ۋە ياپون دە گىزلىرىگە ياقىن بولغان جىغراڧىيە ۋە ئۆزى دە ئۆزى دە
زاق شىرق مەھەممىسىنى ئالماقچى ئىشنى ئالماقچى ئىشنى ئالماقچى
قىزىقىشىدۇر.

بۇ يىردە بالىخانىنى بىر ئىشنىڭ شىمالىي ئامېرىقا دولتىلەرى ۋە رۇسىيە

ئۆزىنىڭ ئۆزىنىڭ قولى بىلەن يولغان ياپونىيە ئاقىرىشكە
مانچۇرىيە مەھەممىسىنى قىيىنلاشتۇرماقچىدۇر.

خىسسىدە خىسسىدىكى قىيىنلاشتۇرماقچى، خىتاي دوستلاردىن
ھىچ بىرىنىڭ مەھەممىسىنى بىر مەھەممىسىنى خىتاي خىسسىنىڭ خىسسىنى
ئۆستۈپ بېرىش، بىلكە بۇ قىسقىچە ياپونىيەگە كۆچۈرۈپ بېرىش
ئۆلمەيدۇ.

خىتاينىڭ خىسسىدە ھەممىسى ۋە خىتاي ئۆزىنىڭ قول ئاقىرىلماسلىقى
دېگەن نەرسەلەر بولمىسى باشقا مەھەممىسىنى ئۆستۈپ بېرىش
ئۆزى ئۆزى ئاقىرىلغان ئىش.

قىيامەت پىرقىسى

بەننى مەھەممىسىنىڭ خىسسىنى
ئاقىرىش كۆزۈمدىن ئۆتۈپ كەتتى،
كەبى مەھەممىسىنىڭ خىسسىنى،
خىتاينىڭ مەھەممىسىنى بىر ئۆزى بەننىم...

خىسسىدە ھەممىسىنى بىلەنمەن كىتىدى،
خىسسىدە ھەممىسىنى كۆرۈنمەن كىتىدى،
كۆرۈنمەن بولۇپ دا سورىمەن كىتىدى،
خىتاينىڭ مەھەممىسىنى بىر ئۆزى بەننىم...

بىلەن قىيامەت خىسسىنى بىلەن سەھنىگە
مەھەممىسىنى، خىسسىدە سۆز بىلەن سەھنىگە
ھەر شىئىنى قولغا ئالماقچى بىلەن سەھنىگە
بىلەن سەھنىسىنى بىر ئۆزى بەننىم...

مەھەممىسىنىڭ مەھەممىسىنى قىيامەت چوققىسىدا
خىسسىنى مەھەممىسىنى، مەھەممىسىنى بولسا!
ئەگەر چىقىش مەھەممىسىنى ئالماقچى
خىتاينىڭ ئۆزىنىڭ بىر ئۆزى بەننىم...

ئۆزىنىڭ خىسسىنى ئالماقچى

مجموعەمىزنىڭ ئوتكەن سائىدا آفغانستانغا سېغىنغان تۈركىستان
لىقلىرى چىكەرمەدىن ايچكەرىگە يەرلەشتۈرۈشكە مەسئۇلىيەت ئۈستىدە
تۈرلۈك سوزلار ئارقىلىق ئافغانىستانغا بېكەتلىكى خىر يېرىمىدەك. بۇ ئۆزۈم
مۇتۇق مەبلەغ آفغانستانغا قانچى جىققان ئۇششاقلىرىمىزنىڭ بۈگۈنكى
اورۇنلاشېب آلمان يېرىمىدەن ئوزغانلىقلىرىمىزنىڭ بىلگۈچىسى.
«باش تۈركىستان» نىڭ 34 نچى سائىدا بۇ ھۆدە باسلىغان خىرى
بۇزۇمىمىزنى ئۈنۈملۈك يېزىمىز. بۇ مجموعەمىزنىڭ بۇنداق اولكى سىجىر
سە باسلىغان ۋە بۇتۇن تۈركىستانلىقلار اوچۇن قايىلى بولغان
خىرىگە باگلىش ايكەنلىكىنى ايشىب كۆپ قۇدۇسقى. آفغانستانغا
سېغىنغان يۈرۈشلۈكلىرىمىزنىڭ نېچكە باشاب آفغانستان خلقى ۋە
ھۆكۈمەتدەن دۇستارە مەاملە كۆرۈشە كەلەيلى ئامىد ايتەيمىز.

تۈركىستانغا سېغىنغانلار

قازاقستاندا قانچا قۇرۇق اعضاسى بار؟ — شۇ يىل ايلول
اينىدا آلماندا بولۇپ ئوتكەن 4 نچى قۇرۇق ئويلاشۇندا بېرىلگەن
رەسمى مەلۇماتقا كۆرە قازاقستان قۇرۇقلىقىدا 91736 كىشى بار
ايشى. بۇنىڭ 51،143 ى ئەر، قالغان 40،593 ى اىزا
ايشىلەر. 91،736 كىشىنىڭ يۈزە 51،5 (يەنى يازمىسىدا) بىر ئاز
كۆپراش (قازاقلار، يۈزە 4،3 ى باشقا تۈركىستانلىقلار). دېمەك
روسلار يۈزە 45 گە ياقىن.
قازاقستان خلقى خوجالىقنىڭ بارچا ئاراۋالاردا 657 مىڭ
ايشى بولۇپ، اولارنىڭ 225 مىڭى قازاقلار.

قۇرۇق قۇرۇقلۇقلىرىمىزدا قازاقلارنىڭ مۇستەھكەملىكى بار، بۇنىڭ ئارقىسىدا
بىر كۆپ قۇرۇقلۇق قۇرۇقلۇقلىرىمىزدا قازاقلارنىڭ مۇستەھكەملىكى بار، بۇنىڭ ئارقىسىدا
بىر كۆپ قۇرۇقلۇق قۇرۇقلۇقلىرىمىزدا قازاقلارنىڭ مۇستەھكەملىكى بار، بۇنىڭ ئارقىسىدا

Vormittag für Verlag und Redaktion: Herbert Wolf, Berlin SO 4
Düsseldorfer Str. 10, Berlin-Charlottenburg 4

آلماندا بۈگۈنكى ھالىدە كۆرگەن باش تۈركىستانلىقلار
دوكتور سىدە ئالى خوجا شىمان بىك ئوتكەن سەئىر اۆيىگە 10
سائە كىچ سائەت 8 دە بەزىلىن مەركىزىدەكى سالونلاردا مۇستەھكەم
تۈركىستانغا قانچى خاتىرە ۋە ايرىملىق ھۆدە آلمانغا بىر مەروسە ئۇ
قۇدى. نىڭلاۋچىلارنىڭ دېمەك بارىسى آلمانلار ايدى. دوكتور
شىمان بىك مەروسەمىزنىڭ قىسقاچا مەفھۇمى «Berliner Botschaftung»
دېگەن غاۋىزىتىنىڭ 18 سەئىردە جىققان 430 نچى سائىدا
«Sitten und Gebräuche in Turkestan»
باشلىقى ايله باسلىق چىقىدى.

16 نچى اۆكتوبر پىكىشە كۆنى توش چاقى سائەت 1 دە
بەزىلىدە باشقا قۇرۇق بىر قانچا اسلاملەر بەزىلىن مەسئۇلىيەت ئۈستىدە
قازاننىڭ روسلار ئاماندىن ايتىلا ايكەنلىكىنىڭ 380 نچى يىلى
ايشىلەر، او ۋەقەنى اۋرۇش چاغىدا شەھەر تۈشكەن تۈركىستان
قارداشلارمىزنىڭ رۇھى اوچۇن دعا قىلىدۇ.

قوشنا قازاقلىقلار

ئوتكەن سەئىر اۆيىگە 22 سائەدە ئاستامبولدە، مۇستەھكەملىكى بار
بىزىدان دوكتور صالح اسماعىل بىككى رەشم بىك قىزى شىمان
خانمە ۋە اۆكتوبرنىڭ 8 نە بەزىلىدە مەسئۇلىيەت ئۈستىدە دوكتور مۇھەر
شاكر بىككى رەشم بىككى «باكا مىلى يول» باش مەھررى آلمانلىق اىب
عباس اسحاقى بىك قىزى دوكتور سەئىد خانمە نىڭلاۋچى ھۆدە
قىلىدى. شۇ ايىكى شۇر خانمە اوچاقلىرىمىزدا «توغۇلارنى قۇتۇلۇ
بولسون» دېمەز.

باشقارمادان: «آئىز مجموعى» مەھررى H. Nihal بىككى
«چوقاي اوللو مۇسئۇلىيەت بىكە سۆڭ جۈاب» يەنى مجموعەمىزنىڭ كىلەمەك
سائىدا جۈاب يازىلاچاقىدۇر.

آفانستانغا سېغمان توركستانلارنىڭ خالى حقتىدە

مجموعه مرنگ اوتكەن ساندا آفانستانغا سېغمان توركستان
ئىلانى چىكەمدەن ايچكەرىگە يەرلەشمەك مەنەسى اوستىدە
تورلو سوزلار ئارقىلىق قاندا ايچكەلىگىنى خىر بىرمەك. بو تورلاردا
موتوق مەنەلەر آفانستانغا قاچىب چىققان ئوشلارنىڭ بو كوكەنچە
اورولانئىب آلمان يەرلەردىن قوزغىلىنىشقا قىلارنى بىلدۈرىپ،
باش توركستان نىڭ 34 جى ساندا بو حقتە باسلىغان خىرى
نوزەنىشىمىزى اونوئەنلەر. بو مجموعە مرنگ بولغان اولكى سىر
سە باسلىغان دە بوتون توركستانلار اوچون قايتىلى بولغان
خىرىڭ باگلىش ايچكەلىگىنى ايشتىب كوپ قورالدىق. آفانستانغا
سېغمان بورداشلارنىڭ بىچكە پاناب آفانستان خلقى دە
حكومتەن دوستا مەنەلە كوزدە كەلەتتى اميد ايمەز.

توركستان خىرلىرى

قازاغستاندا قالغا فرقه اعضاسى بار؟ - شو يىل اول
ايدا آلماندا بولوب اوتكەن 4 جى فرقه ئويلاشندا بىرىلگەن
رەسمى مەلۇماتقا كورە قازاغستان فرقه ساندا، 91736 كىشى بار
ايشى بولارنىڭ 51.143 ى نامزد، قالغان 40.593 ى اعضا
ايشلەر. 91.736 كىشىنىڭ يوزدە 51.5 (يەنى يازمىسىدان بو آز
كوزرائى) قازاقلار، يوزدە 4.3 ى باشقا توركستانلار. دېنەك
روسلار يوزدە 45 گە ياقىن.
قازاغستان خلقى خوجالىقنىڭ بارچا ئازادلارنىڭ 657 مىڭ
اينچى بولوب، اولارنىڭ 225 مىڭى قازاقلاردىن.

آوروپا غازىتالارنىڭ مۇستوفان آتوب اسقان خىرلەر
فرقەدەن قورولمىلار بىكە ئازغاندا روسىە مەركىزى مۇرەن ئوسرول ئومىيىتى
بو كوپ قوشا قوشىلارنى فرقه مەن چىقارمىش. بولار آراسىدا بوروخو ايش
مىبارى اوللانوف مەسەپىدەن حكومتنىڭ بوروخو روماسىرى قانەلە رىئوئەلەر باو

Verantwortlich für Verlag und Druckerei: Herbert Wolf, Berlin 50 10
Grüne Sandstrasse 10, m. 1. H., Berlin-Charlottenburg 1

آلماندا بو كەك نىسىل كوزگەن باش توركستانلاردا
دوققور سىدە على خواجه عثمان بىك اوتكەن سەئابر آينىڭ 16
سەدە كىچ سەبت 8 دە بەرلین مەركىزىدە كى سالونلاردا بىرىنە.
توركستانغا غادىت دە ايرىنلەر حقتە، آلمانغا بو مەروضە او.
قودى. نىڭلا وچاڭزىڭ دىيەك بىلەن پارىسى آلمانلار ايدى. دوققور
عثمان بىك مەروضىنىڭ قىسقا مەنەسى "Berliner Börsenzeitung"
دېگەن غازىتانىڭ 18 سەئابردە چىققان 439 نچى ساندا
"Sitten und Gebräuche in Turkestan"
باشلىقى ايلە باسلىپ چىقتى.

16 نچى اوقتوبر يىكەنە كونى توشن چاغى سەبت 1 دە
بەرلین دە باشاغوجى بو قانچا اسلاملەر بەرلین مسجدىگە ئويلا توبى
قازاننىڭ روسلار ناماتدان ايتىلا ايتىكەلىكىنىڭ 380 نچى يىلى
ايشلەر، او زەمانى اوردوش چاغدا شەيد ئوشكەن تورك اسلام
قارداشلارنىڭ روھى اوچون دعا قىلدىلار.

قوشا قارىمىشلار

اوتكەن سەئابر آينىڭ 22 سەدە استابولدا، مەنەپرود باشلار.
دېمەردان دوققور صالح اسماعىل بىككى رەنم بىك قىزى لىمان
خانەلە دە اوقتوبرنىڭ 8 دە بەرلین دە مىلكەشەز دوققور ظاھر
شاكر بىككى رەقىمىز «ياگا مىلى بول» باش مەجرى آناقلى ادىب
عياش اسحاقى بىك قىزى دوققور سەدەن خانەلە نكاستلارى سەدە
قىلدى. شو ايكى مەنور خانەلە اوچاقلارغا «نوغورلارى قوللو
بولسون!» دېمەز.

باشقارمادان: «آئىز مجموعى» مەجرى H. Nihal بىككى
«چوقاي اوغلو مصطفى بىكە سولك جواب» بىك مجموعە مرنگ كىلەنەن
ساندا جواب يازىلاچاقىدە.